Teknologiateollisuus

HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024
Teema: PL 32 - Tutkimus-, kehitys ja innovaatiotoiminnan tukeminen

Määrärahamuutokset ja uudet toimet sekä arvio näiden vaikutuksista

Hallitus on sitoutunut tavoitteeseen nostaa Suomen T&K-menot neljään prosenttiin bruttokansantuotteesta (BKT) vuoteen 2030 mennessä. Valtion T&K-rahoituksen määrä nousee vuoteen 2030 mennessä 1,2 prosenttiin BKT:sta. Hallitus esittää, että valtion talousarvion mukainen T&K-rahoitus on vuonna 2024 yhteensä noin 2,6 miljardia euroa. Aiemmin tehtyjen päätösten lisäksi (ks. kaavio 1 ja JTS-suunnitelma 2024-2027) T&K-rahoitusta tulee lisätä 264 miljoonaa euroa. Nämä kaikki osoittavat positiivista suuntaa.

Kaavio 1. Valtion T&K-rahoituksen lisäykset

Valtion T&K-rahoituksen lisäykset (TAE 2024 ja JTS 2024—2027)

	2024	2025	2026	2027
Pysyvät rahoituksen korotukset (milj. euroa)				
Business Finlandin T&K-toiminnan tukemisen valtuus	92	92	92	92
Business Finlandin T&K-toiminnan lainavaltuus	10	10	10	10
EU-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus korkeakouluille ja valtion tutkimuslaitoksille	35	35	35	35
Suomen Akatemian tutkimushankevaltuus	55	45	45	45
Valtion rahoitus terveydenhuollon yksiköille yliopistotasoiseen tutkimukseen sekä sosiaalityön yliopistotasoiseen tutkimukseen	5	5	5	5
Määräaikainen rahoitus (milj. euroa)				
Tutkijankoulutus-pilotti (2024—2027)	40	86	86	50
VTT, mikroelektroniikan ja kvanttiteknologian pilotointiympäristö (2024—2027)	5,3	11,2	45	17,5
VTT, kvanttitietokone (2024—2027)	5	25	25	15
VTT, pienydinvoimalahankkeiden kehittäminen (2025—2027)		2,12	2	0,38
REPowerEU, puhtaan energian ja materiaalivirtojen T&K-hanke (2024—2026)	16,5	19	4,3	
TAE2024-rahoituspäätökset	264	330	349	270

Julkisen talouden suunnitelmassa on tehty kohdentamattomat kehysvaraukset T&K-toimintaan seuraavasti: 100 M€ vuodelle 2025, 300 M€ vuodelle 2026 ja 500 M€ vuodelle 2027. Varaukset ovat pienemmät kuin rahoituslaki edellyttäisi, koska määrärahatarpeiden oletetaan kasvavan myöntövaltuuksia hitaammin.

Uudet toimet
Hallitus on tehnyt useita uusia toimia T&K-toiminnan tukemiseksi kehyskauden aikaa. Näitä ovat esimerkiksi (ks. kaavio 1):

- Business Finlandin myöntövaltuuksien lisääminen
- EU-hankkeiden kansallinen vastinrahoitus
- Akatemian tutkimusrahoituksen lisääminen
- Yliopistojen tutkijankoulutuksen rahoituksen lisääminen
- VTT:n hankkeiden tukeminen

Arvio vaikutuksista

Hallitus on ottanut merkittäviä askeleita Suomen T&K-toiminnan vahvistamiseksi. Määrärahamuutokset ja uudet toimet tukevat T&K-toiminnan laatua ja vaikuttavuutta sekä edistävät uusien innovaatioiden syntymistä. Tästä kaikesta huolimatta Business Finlandin reaalinen T&K-rahoituksen kasvu ensi vuodelle jää vain noin 22 miljoonaan euroon. Tämä johtuu määräaikaisen rahoituksen vähenemisestä ensi vuonna (RRF-rahoitus ja kehysriihessä 2022 päätetty TKI-rahoitus vuodelle 2023).

Julkisten T&K-lisäinvestointien tulisi vivuttaa tuplamäärä yksityisiä lisäinvestointeja T&K-toimintaan, jotta neljän prosentin taso suhteessa bruttokansantuotteeseen saavutettaisiin vuonna 2030. Parhaiten vivutus onnistuisi, kun lisärahoituksesta merkittävä osa suunnattaisiin yritysten T&K-toimintaan. Se olisi perusteltua myös siksi, että yritysten T&K-toiminnan julkinen tuki on Suomessa OECD-maiden heikoimpia (sijalla 29), kun julkisen tutkimuksen rahoituksessa Suomi pärjää hyvin (sijalla 7). Business Finlandin rahoitus on vuosien 2010 tasosta laskenut reaalisesti 33 %, kun samaan aikaan yliopistojen T&K-rahoitus on kasvanut 10 % ja Suomen Akatemian rahoitus 26 % (ml. Strategisen tutkimuksen neuvosto). **Yritysten T&K-toiminta tuottaa kansantalouteen nopeimmin uusia innovaatioita, kasvua, vientiä, työpaikkoja ja verotuloja, joten yrityksille suunnatut T&K-tuet korjaavat tehokkaimmin myös julkisen talouden alijäämää.**

Nyt tehdyt ym. päätökset nostavat Valtion T&K-menot tasolle 2,8 Mrd€, vielä on siis päätöksiä tehtävänä että saavutamme 4,3 Mrd€ tason (kaavio 2.).

Kaavio 2. Rahoituslain mukainen taso ja voimassa olevat päätökset

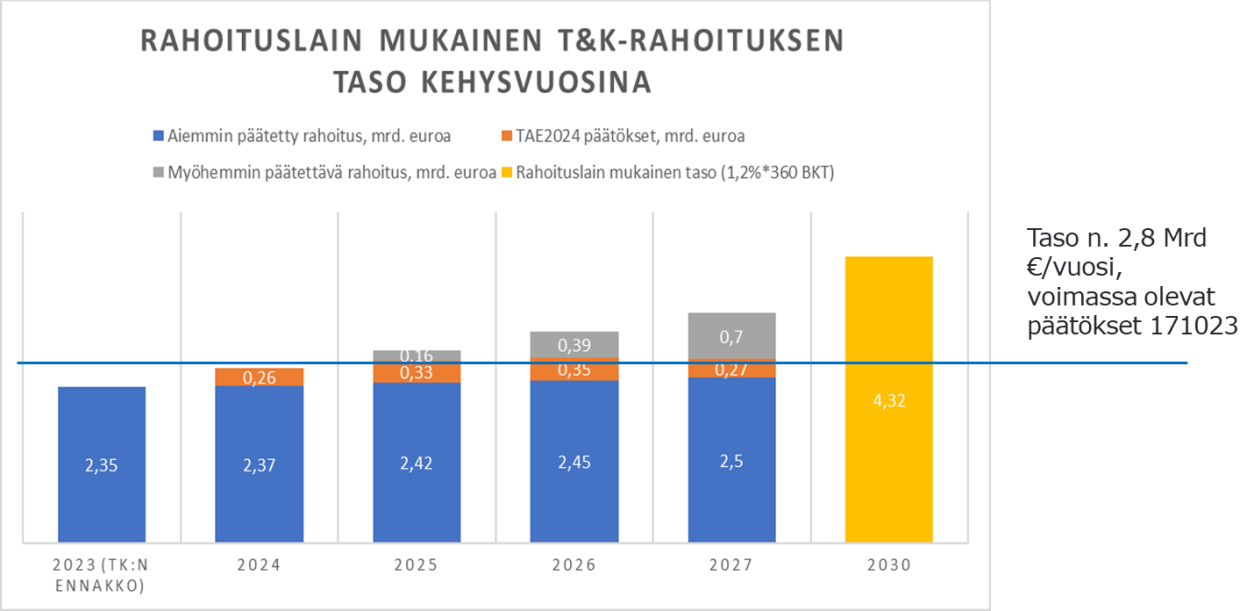

Business Finlandin myöntövaltuudet vuonna 2024

Business Finlandin avustusvaltuuksia on vuoden 2024 talousarvioesityksessä lisätty 92 miljoonaa euroa. Tämä taso on merkittynä myös vuosien 2024-2027 julkisen talouden suunnitelmaan (JTS). Myöntövaltuudet eivät kuitenkaan ole kasvavia, vaan olemassa olevilla päätöksillä jäävät vuoden 2024 tasolle. Lainavaltuuksissa T&K-rahoituksen lisäys on 10 miljoonaa euroa.

Yritysten T&K-menojen kasvattaminen 2,7 prosenttiin BKT:sta vuoteen 2030 mennessä edellyttää Valtion T&K-rahoituksen suuntaamista yrityksiä kannustavaan suuntaan. Nyt tehdyillä päätöksillä vipuvaikutus jää heikoksi. Business Finlandille osoitetut myöntövaltuudet eivät tuota merkittävää vipuvaikutusta. Myönnöissä tulisi myös korostaa vihreää ja digitaalisen siirtymää sekä muiden yhteiskunnallisten haasteiden ratkaisua tukevaa, riskipitoisempaa ja kunnianhimoisempaa T&K-toimintaa. Edelleen, poikkialaista yhteistyötä eri TKI-toimijoiden kesken tulee korostaa.

Arvio vaikutuksista
Yhteenvetona voidaan todeta, että Business Finlandin reaalisia myöntövaltuuksia ei lisätty merkittävästi vuonna 2024. Lisärahoitus on sinällään kohdennettu hyvin mutta sen vipuvaikutus jää ohueksi.

VTT:n talousarvioesitys vuodelle 2024

Budjettiesitys sisältää useita hallituskauden aikaisia panostuksia. Näitä ovat kvanttitietokoneen skaalaaminen, Kvanttinovan uudistaminen sekä pienydinvoimaloiden kehittäminen. Rahoitus kohdistuu vuosille 2024-2027.

Yleisavustusta yhteensä 108 miljoonaa euroa käytettäväksi strategiseen, muuhun kuin liiketaloudellisilla perusteilla tapahtuvaan toimintaan. Lisäksi VTT:lle esitetään erityisavustusta yhteensä 11 miljoonaa euroa seuraaviin tarkoituksiin:

- kvanttitietokoneen hankinnan ja laitteen rakentamisen kustannuksiin
- kvanttisalaustekniikoita hyödyntävän verkkoinfrastruktuurin rakentamiseen (EuroQCI)
- VTT:n kyberturvallisuuden kehittämisinvestointeihin
- Kvanttinova -pilotointiympäristön yhteiskäyttöisten laitteiden hankintaan ja käyttöönottoon
- uuden kellon hankkimiseen Suomen ajan varmistamiseksi
- puhtaan energian pilotti-infrastruktuuri Bioruukin rakentamiseen.

Arvio vaikutuksista

VTT:n talousarvioesityksessä vuodelle 2024 on merkittäviä lisäyksiä kvanttiteknologian, puhtaan energian ja turvallisuuden aloihin. Nämä investoinnit tukevat Suomen strategiaa nousta maailman kärkimaaksi vihreässä ja digitaalisessa siirtymässä. Nämä hankkeet ja tuet nopeuttavat suomalaisen osaamisen uudistumista sekä kannustavat suomalaisia näillä teknologia-alueilla toimivia yrityksiä. Vaikka rahoitus on investointi VTT:n tutkimusympäristöön, on tärkeää saada mahdollisimman paljon yritysten hankkeita, jotka hyödyntävät tätä investointia. Näin teknologiaa saadaan siirrettyä yrityksille ja investoinnin vipuvaikutus saadaan nopeasti hyödyksi.

Kipupisteet Suomen T&K-rahoituksessa

Hallitus on päättänyt lisätä T&K-rahoitusta edellä kuvatun mukaisesti vuonna 2024 sekä kehyskauden 2024-2027 aikana. Lisäys on tärkeä askel Suomen T&K-toiminnan vahvistamiseksi, mutta siinä on myös joitakin kipupisteitä. Vipuvaikutukseltaan merkittävin osa on Business Finlandin myöntövaltuuksien lisääminen 92 miljoonalla eurolla.

Kipupiste 1:
Reaalinen Business Finlandin (joka on yritysten T&K-toiminnan tukien pääasiallinen myöntäjä) osuus valtion T&K-rahoituksesta jää vain 22 miljoonaa euroa suuremmaksi kuin vuonna 2024. Tämä tarkoittaa, että yritysten T&K-panostuksia ei kannusteta riittävästi. Teknologiateollisuus on esittänyt, että julkisesta T&K-**lisä**rahoituksesta kaksi kolmasosaa suunnattaisiin yritysten T&K-tukiin ja kolmasosa julkisen tutkimuksen tukiin viime vuosikymmenellä syntyneen rahoitusvinouman korjaamiseksi. Tämä tarkoittaisi noin 185 M€ vuosittaista lisäystä Business Finlandin rahoitukseen. Vuoden 2024 budjetissa Business Finlandin rahoituksen kasvattamiseen ohjataan vain 92 M€ lisärahoitusta, joka on noin kolmasosa ensi vuoden koko lisärahoituksesta.

Kipupiste 2:
Lisäykset kohdistuvat vahvasti tutkimustoimintaan (alhainen TRL-taso), lisärahoitus ei kohdistu riittävästi yritysten T&K-toimintaan. Tällöin lisärahoituksen vipuvaikutus jää heikoksi. Tämän lisäksi rahoituksen aikaansaama taloudellinen kasvu realisoituu vasta vuosien tai vuosikymmenien päästä. Nopeammin tuloksia saavutetaan soveltavaan tutkimukseen ja pilotointiin kohdistuvalla rahoituksella.
Elinkeinoelämän osuuden T&K-lisäinvestoinneista tulisi olla kaksinkertainen verrattuna julkiseen lisärahoitukseen, eli vuonna 2024 noin 560 M€. Teknologiateollisuuden ehdotus lisärahoituksen 2/3 suuntaamisesta yritysvetoiseen T&K-toimintaan tarkoittaisi noin 185 M€ lisärahoitusta Business Finlandille vuonna 2024. Tyypillisesti yksi julkinen T&K-euro vivuttaa kaksi yksityistä T&K-euroa, jolloin lisärahoituksen suora vipuvaikutus yritysten T&K-investointeihin olisi noin 370 M€. Lisäksi oletetaan yritysten kasvattavan myös kokonaan omarahoitteista T&K-panostusta noin 190 M eurolla. On täysin epärealistista kuvitella, että ensi vuoden 22 M€ nettomääräisellä lisärahoituksella Business Finlandin toimintaan saataisiin aikaan merkittävää vipuvaikutusta yritysten T&K-investointeihin vuonna 2024.

Kipupiste 3:
Nyt tehdyt päätökset eivät anna näkymää Business Finlandin myöntövaltuuksien kasvusta tulevina vuosia. Lisäksi vuosina 2025-27 Julkisen talouden suunnitelmaan sisäänrakennettu määrärahalisäysten vajaus tekee käytännössä mahdottomaksi saavuttaa neljän prosentin T&K-intensiteetti vuoteen 2030 mennessä. **T&K-lisäysten etupainoisuutta hallituskaudella tulisi siksi lisätä merkittävästi ja suunnata lisärahoituksesta 2/3 yritysvetoiseen T&K-toimintaan.**

Kunnioittavasti

Erkki Ahola
Johtaja, Teknologiat, tieto ja innovaatiot
040-5323 525, erkki.ahola@teknologiateollisuus.fi